

САВРЕМЕНА СРПСКА ФОЛКЛОРИСТИКА XIII

Уређивачки одбор

Др Екатерина Анастасова, ванредни професор, Институт за етнологију и Фолклористику с Етнографским музејем, Софија, Бугарска

Др Анастасија Астапова, ванредни професор, Департман за естонски и компаративни фолклор Универзитета у Тартуу, Тарту, Естонија

Др Марија Брадаш, доцент, Департман за лингвистику и компаративне студије културе Ка Фоскари (Ca' Foscari) Универзитета у Венецији, Венеција, Италија

Проф. др Димитрије Големовић, редовни професор у пензији, Факултет музичке уметности Универзитета у Београду, Београд, Србија

Др Лидија Делић, научни саветник, Институт за књижевност и уметност, Београд, Србија

Др Петр Јанечек, доцент, Институт за етнологију и Факултет уметности Карловог универзитета у Прагу, Праг, Чешка

Проф. др Јасмина Јокић, редовни професор, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад, Србија

Проф. др Саша Кнежевић, редовни професор, Филозофски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, Пале, Република Српска

Др Никита Петров, кандидат филолошких наука, Наставно-научни центар типологије и семиотике фолклора Руског државног универзитета хуманистичких наука, Москва, Русија

Проф. др Љиљана Пешикан Љуштановић, професорка емерита Универзитета у Новом Саду, Нови Сад, Србија

Проф. др Данијела Поповић Николић, ванредни професор, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Ниш, Србија

Проф. др Немања Радуловић, редовни професор, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, Србија

Др Ђорђина Трубарац Матић, виши научни сарадник, Етнографски институт САНУ, Београд, Србија

Проф. др Катја Хробат Вирлогет, ванредни професор, Факултет хуманистичких наука, Универза на Приморском, Копар, Словенија

Рецензенти

др Дејан Ајдачић, др Драгана Антонијевић, др Ана Банић Грубишић,
др Софија Биланција, др Драгана Вукићевић, др Дивна Глумац,
др Гордана Горуновић, др Лидија Делић, др Рајна Драгићевић,
др Смиљана Ђорђевић Белић, др Мирјана Закић, др Сања Златановић,
др Александра Јанић, др Саша Кнежевић, др Данка Лајић Михајловић,
др Ермис Лафазановски, др Андреј Мороз, др Данијела Петковић,
др Лидија Радуловић, др Биљана Сикимић,
др Анамарија Сореску Маринковић, др Лада Стевановић,
др Лидија Стојновић Лафазановска, др Лука Шешо

САВРЕМЕНА СРПСКА ФОЛКЛОРИСТИКА XIII

Тематски зборник радова

Уредници

др Данијела Поповић Николић
др Немања Радуловић

Удружење фолклориста Србије, Београд
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд
Центар за културу „Вук Караџић”, Лозница
Научно-образовно културни центар „Вук Караџић”, Тршић

Београд – Лозница – Тршић 2024

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ	9
------------------	---

I

Терминологија и класификација у фолклористичким дисциплинама

Љиљана Пешикан Љуштановић ЖАНРОВСКА МАПА УСМЕНЕ КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ ДИЛЕМЕ И ПИТАЊА	13
Јасмина Јокић КЛАСИФИКАЦИЈА ЛИРСКЕ УСМЕНЕ ПОЕЗИЈЕ – ИСТОРИЈАТ И ПРОБЛЕМИ	35
Ноел Путник КОМПАРАТИВНИ ОСВРТ НА ТЕРМИНОЛОГИЈУ ГОВОРА И ПРИПОВЕДАЊА У РАНОЈ ГРЧКОЈ ЕПИЦИ	48
Данијела Васић ПОЧЕЦИ ФОЛКЛОРИСТИКЕ У ЈАПАНУ КРОЗ ПРИЗМУ ПРВИХ ПОКУШАЈА КЛАСИФИКАЦИЈЕ ЈАПАНСКИХ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА	59
Бојана Максимовић КЛАСИФИКАЦИЈА ПОЕТСКИХ ЖАНРОВА СТАРОНОРДИЈСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ	75
Александра Бјелић ТЕРМИНИ ПЛАГИЈАТА, ФАЛСИФИКАТА И МИСТИФИКАЦИЈА У ПРОУЧАВАЊУ УСМЕНЕ КЊИЖЕВНОСТИ	84
Снежана Милосављевић Милић ИСТО У ДРУКЧИЈЕМ – ТЕРМИНОЛОШКИ АСПЕКТИ ТРАНСФИКЦИОНАЛНОГ ЈУНАКА У ФОЛКЛОРИСТИЦИ	101
Миливој Бајшански ЕПСКА НАРОДНА ПЕСМА У РЕЧНИЦИМА КЊИЖЕВНИХ ТЕРМИНА	114

Марина Младеновић Митровић ПРОБЛЕМ КЛАСИФИКАЦИЈЕ ХУМОРИСТИЧКИХ НАРАТИВА У РУКОПИСНИМ ЗБИРКАМА КРСТЕ БОЖОВИЋА	128
Немања Радуловић ТЕРМИН „НАИВНА КЊИЖЕВНОСТ” У КОНТЕКСТУ ИСТОРИЈЕ ИДЕЈА	144
Данијела Поповић Николић АМАТЕРСКА, „НАИВНА”, „ДИВЉА” ИЛИ – КЊИЖЕВНОСТ: О ТЕРМИНИМА ИЗ ЕМСКЕ И ЕТСКЕ ПЕРСПЕКТИВЕ	163
Наташа Полгар ZAMUĆENI ŽANROVI ILI KAKVE VEZE IMAJU MEDICINSKI I PRAVNI DISKURS S FOLKLORISTIKOM: NARACIJE O ŽIVOTU ILI MEMORATI U IZVANTRADICIJSKOM KONTEKSTU	176
Иван Праштало ПОЈАМ <i>PLACE-LORE</i> -А У САВРЕМЕНОЈ ФОЛКЛОРИСТИЦИ	194
Мирослава Карацуба КЛАСИФИКАЦИЈА НАРОДНИХ БАЛАД У СУЧАСНОЈ ФОЛКЛОРИСТИЧНОЈ НАУЦИ ПИВДЕННИХ СЛОВ’ЯН I УКРАЊНЦИВ: ДОСВИД, СПЕЦИФИКА, ПИДХОДИ	211
Данијела Петковић ПРИНЦИПИ КЛАСИФИКАЦИЈЕ РУСКИХ И ЈУЖНОСЛОВЕНСКИХ ЕПСКИХ ПЕСАМА	226

II

Савремена фолклористика

Данијела Лекић ДЕИКТИЧКЕ РЕЧИ У СВЕТЛУ ТЕОРИЈЕ ФОРМУЛЕ НА ПРИМЕРИМА СРПСКИХ ЕПСКИХ ПЕСАМА И СТАРОЕНГЛЕСКОГ ЕПА <i>БЕОВУЛФ</i>	241
--	-----

Ана Јањић КОГНИТИВНОНАРАТОЛОШКИ ПРИСТУП ТУМАЧЕЊУ УСМЕНИХ НАРАТИВА БЕЛИЦЕ	255
Милош Матић ЕСТЕТИКА РУРАЛНЕ ВЕРНАКУЛАРНЕ АРХИТЕКТУРЕ – НАРОДНА УМЕТНОСТ И ПРАКСЕ ИЗБОРА	270
Александар С. Павловић ЗДРАВИЦЕ УЗ ПИЈЕЊЕ ИЗ ВЕЛИКЕ РАКИЈСКЕ ЧАШЕ У ИБАРСКОМ КОЛАШИНУ	286
Данило Трбојевић ПРОШЛОСТ У МАГИЈСКОМ ОГЛЕДАЛУ: МОТИВИ СУДБИНЕ И МРТВАЧКЕ ИГЛЕ У КОНСТРУКЦИЈИ СТВАРНОСТИ И ПРЕВАЗИЛАЖЕЊУ ТРАУМЕ	304
Слободан Наумовић, Богдан Дражета ТЕЖАК ЖИВОТ, АЛИ ЛЕП: СИСТЕМАТИЗАЦИЈА САВРЕМЕНИХ НАРАТИВА О ТРАНСХУМАНТНОМ СТОЧАРСТВУ У ИСТОЧНОЈ ХЕРЦЕГОВИНИ	323
Александра Прокић ПРОФЕСИОНИЛИЗАЦИЈА МУЛТИИНСТРУМЕНТАЛИСТА КАО ЧУВАРА ТРАДИЦИЈЕ У ДОБА ДИГИТАЛНЕ КУЛТУРЕ	341
Веселка Тончева СЪВРЕМЕНИ ИНТЕРПРЕТАЦИИ НА ТРАДИЦИЈАТА: НАБЛЮДЕНИЯ ВЪРХУ ЕДИН ФЕСТИВАЛ ЗА „АВТЕНТИЧЕН ФОЛКЛОР” В БЪЛГАРИЯ	360
Милан Томашевић СЕМИОТИЧКА АНАЛИЗА ПОПУЛАРНОГ КОСМОЛОШКОГ НАРАТИВА	374
Сузана Марјанић АРОКАЛІРТИЌКИ KONDICIONAL ILI MITEM/I O KRAJU SVIJETA (DO 2040. GODINE) U/NA INTERNETSKIM GLASINAMA	390

Оливера Марковић, Мирјана Бојанић Ћирковић
ПОЕТИКА МИМА КАО ФОЛКЛОРНОГ ИНТЕРНЕТ ЖАНРА401

Оксана Микитенко
УКРАЈИНСКА ПАТРИОТСКА ПЕСМА *ОЙ У ЛУЗИ ЧЕРВОНА КАЛИНА*:
ДИНАМИКА И ВИШЕСЛОЈНОСТ ЖАНРОВСКЕ АТРИБУЦИЈЕ421

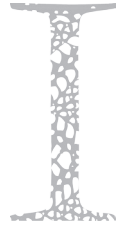
Јеленка Пандуревић
ФОЛКЛОРИСТИЧКА ЗАОСТАВШТИНА
МИЛАНА КАРАНОВИЋА429

Ана Витанова-Рингачева, Сузана Мицева
ВИДЕОТО КАКО АЛАТКА ЗА ДИГИТАЛИЗАЦИЈА
И ТРАНСМИСИЈА НА ФОЛКЛОРНИТЕ МАТЕРИЈАЛИ446

Милица Стојановић
О ЛЕКСИЦИ ЛИРСКИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА
ИЗ ТИМОЧКЕ КРАЈИНЕ
(НА МАТЕРИЈАЛУ ЗБИРКЕ *ЈАТО ГОЛУБАТО*)456

Драгана Цвијовић
ПОРЕДБЕНЕ КОНСТРУКЦИЈЕ СА ВЕЗНИКОМ *КАО*
У СЛИКАМА ИЗ СЕОСКОГ ЖИВОТА ЈАНКА ВЕСЕЛИНОВИЋА470

Ана Витанова-Рингачева
АРХИМОТИВОТ „ГРАБНУВАЊЕ НЕВЕСТА”
ВО ЕПСКАТА ПЕСНА ЗА ТУРУНЦУЛА КАРАВЛАШКИ –
СОВРЕМЕНИ ФОЛКЛОРИСТИЧКИ ТОЛКУВАЊА483



*Терминологија и класификација у
фолклористичким дисциплинама*

**АРХИМОТИВОТ „ГРАБНУВАЊЕ НЕВЕСТА”
ВО ЕПСКАТА ПЕСНА ЗА ТУРУНЦУЛА КАРАВЛАШКИ
– СОВРЕМЕНИ ФОЛКЛОРИСТИЧКИ ТОЛКУВАЊА**



Епската народна поезија е единствениот документ кој сведочи за Турунцула Каравлашки, автохтон епски јунак, за кој се пее во Струмица и околината. Постојењето на овој епски јунак се наоѓа некаде меѓу историјата и фикцијата, за што говори и неговото име кое има своја семантичка вредност во однос на неговото можно потекло и локализација. Епските песни за Турунцула Каравлашки ја следат матрицата на јуначката епска песна, со мали исклучоци. Во основата на песната за овој јунак е мотивот „грабнување невеста” кој се среќава како оска на секоја од песните собрани во книгата на Иван Котев. Во недостаток на историски прототекст за ликот на Турунцула Каравлашки или каков било запис поврзан со неговото име, во науката се отвора простор за негова споредба со епските јунаци од типот Марко Крале, Момчило Војвода, Болен Дојчин и сл. Парадигмата „јунак граба невеста” се простира во песните од јуначкиот епос во кои централен лик е Турунцула Каравлашки. Во овој труд ќе направиме обид за расветлување на мотивот во песните за епски јунак кој е најмалку познат во балканскиот и јужнословенскиот јуначки корпус, а останал да живее во локалната поетска традиција во југоисточниот дел на Македонија.

Клучни зборови: епска песна, епски јунак, Турунцула Каравлашки, архимотив.

Епската песна како нераскинлив елемент во јадрото на индоевропската¹ пејачка традиција, ги чува во себе живи обрасците за формирање на т.н. херојски поглед на свет (Митевски 2017: 15). Усниот карактер на традиционалната епска поезија подразбира постоење посебни карактеристики коишто се однесуваат на стилот, формулноста, тематската

* ana.ringaceva@ugd.edu.mk

¹ Терминот „индоевропски” е преземен од историската лингвистика и неговата употреба треба да се земе условно или, подобро речено, конвенционално. „Индоевропски јазик” во лингвистиката подразбира една хипотеза за постоење на некако јазично јадро во предисториското минато од кое произлегуваат и со време се одделуваат поединечните јазици: санскрит во Индија, грчкиот и латинскиот на Медитеранот, словенските јазици, германските и другите слични јазици. Велиме „слични” мислејќи на нивната сродност на повеќе нивоа: фонолошко, лексичко, морфолошко, синтаксичко итн.

и мотивската разнообразност, хронотопот време и место, ликовите, историските и културолошки наслојки и сл. Епската песна покажува голема жилавост на просторот на Балканот, што секако се должи и на вековната епска пејачка традиција не само во Македонија, туку воопшто и на целиот балкански ареал. Македонската епска песна има своја генеза. Според Нина Анастасова-Шкрињариќ многу елементи од старата епска традиција продолжиле да живеат и во поновите епски песни, каде добиваат второстепена позиција (на пример, во циклусот песни за Марко Крале, како специфични и несомнено архаични епски ликови се јавуваат децата јунаци кои во науката се сметаат за остатоци (рудименти) или преживелици (сурвивали) од првобитната епска традиција. (Анастасова-Шкрињариќ 2007: 21). Анализата на македонската традиционална епска поезија врзана за ликот на Марко Крале, според академик Витомир Митевски покажува дека, од една страна таа е одраз на некои индоевропски обрасци, а во голема мера и под влијание на византиската епска традиција, но во исто време открива дека таа наша епика содржи и одлики на народното творештво израснато од македонска почва (Митевски 2021: 317). Една од тезите говори дека епската песна на Балканот својот корен го има во прасловенската епика која пак е во најнепосредна врска со праиндоевропската епика. Маја Бошковиќ-Стули потенцира дека не верува во такви далекусежни супституции, бидејќи во тој случај песните би биле само голи схеми, кои можат да се полнат со произволни содржини. Ми се чини, вели таа, дека песните кои на својот развоен пат имаат адекватни схеми на сижето, но и значително различни кохерентни содржини, не настанале со постепена супституција туку, поединечни пејачи на народни песни создавале нови песни со содржини кои ним им се блиски – носејќи ги во себе моделите на старите песни, композиции како и архетипските митолошки мотиви, тие своите нови песни ги структурирале по моделот на старите песни. Заради меѓусебните афинитети, заради адекватните композиции, јунаците на тие песни понекогаш ги преземаат обележјата на старите митолошки ликови (Bošković-Stuli 1970: 181–182).

Сродне – словенске – и прасродне – индоевропске традиције могу нам пружити генетске паралели: такве сличности, који допуштају закључак о заједничком пореклу сужеа и представа; оно што пронајемо код несродних народа користи нам као типолошка аналогија, сведчанство о паралелним али меѓусебно независним развојима у аналогним историјским околностима, ако већ немамо разлога да претпоставимо неки секундаран културни утицај једнога народа на други, каква је био могућ независно од нивовог средства. (Лома 2002: 12)

Во мотивите за митските јунаци се препознаваат обрасците на епската древност. Времето не ги променило клучните теми во епската поезија, според Лома тие остануваат исти: пресвртниците во воената кариера согледани во распонот меѓу човековите слабости и божествените моќи. Всушност, заедничките теми на митот и архаичната епика се: мотивот за чудесното раѓање на херојот; мотивот за необичното потекло на

митските/епските херои; мотивот за митската борба. Основните мотиви се исчитуваат во потслоевите на епската поезија, но историските влијанија, особено времето на османлиското владеење, направиле, древните архаични мотиви за да врзат со новите јунаци: Крале Марко, Болен Дојчин и секако Турунцула Каравлашки, епскиот јунак кој е во фокусот на интерес на нашето истражување.

Во периодот од 1970 до 2016. година најплодниот современ македонски фоклорист Иван Котев, запишал 14 епски народни песни во кои се пее за епскиот јунак Турунцула Каравлашки и истите се објавени во книгата „Турунцула Каравлашки” епски народни песни од Струмица и Струмичко, НУЦК „Антон Панов”, Струмица, 2018. Котев во Предговорот на книгата посочува дека песни со овој мотив претходно објавиле: Стефан Верковиќ (Верковиќ 1985: 66), Кузман Шапкарев (Шапкарев 1969: 165) со по една песна, а во поново време Илија Здравев и Тома Батев (Бицевски 1989: 48–56), Коледаров (Бицевски 1995: 17) и Коста Пеев (Пеев 1988: 273). Тој е првиот и досега единствен собирач кој на едно место ги објавува песните за јунакот Турунцула, песни што самиот на терен ги запишува, но и оние коишто се со истиот мотив, а се објавени од други собирачи, негови претходници. Нашите истражувања покажаа дека песните во кој централен епски лик е Турунцула Каравлашки се пееле и се пеат единствено во Струмица и регионот и варијантите што ги имаат запишано собирачите, а ги спомнавме погоре, веројатно потекнуваат од овој крај. Кога зборуваме за епскиот јунак Турунцула Каравлашки, неопходно е да ја посочиме неговата посебност детектирана на неколку пунктови во песните. За разлика од епските јунаци Марко Крале и Болен Дојчин кои се широко распространети во јужнословенскиот фолклор, ликот на Турунцула Каравлашки, не се споменува скоро во ниту еден контекст. Во недостаток на прецизна историска предлошка, книжевно-фикциската претстава за Турунцула се гради исклучиво преку песната. Песните за овој јунак долго живеат во македонскиот епски простор. Отсуството на какви било историски податоци за неговото постоење, секако го отежнува и неговото разоткривање како книжевен лик. Токму затоа нашиот пристап од аспект на историско-книжевната поставеност на овој епски јунак е сериозно внимателен, со интенција да не се приклонуваме кон импровизации.

Немањето историски контекст за постоењето на Турунцула Каравлашки ни отвора простор за почетно етимолошко толкување на неговото име. Името на јунакот, на прво слушање буди асоцијации на негово евентуално влашко потекло. Меѓутоа, името на овој епски јунак останува непознато за влашкиот фолклор. Самиот Иван Котев потенцира дека во струмичкиот регион имало значителен број Власи, но почнувајќи од половината на XIX век се иселиле и тоа најголем број во Република Грција (Котев 2002: 178). Според Милан Бошкоски, во повелбите од XIV век, евидентно е присуството на Власи сточари во Тетовско, потоа на просторот меѓу Струмица и Просек, меѓу Костур, Лерин и Преспа, во Мегленско и околу Сер. Кон крајот на XII век меѓу тврдината Просек и Струмица се спомнуваат Власи, а во истиот период, една поголема област, североисточно од Солун, го носела името Велика Влахија. Во византиските извори за Власите редовно се употребува

грчката форма *Βαλαχοζ*, а во латинските терминот гласел *Valahos*. Етнонимот Власи се однесува на народот од романската група народи населени на Балканскиот Полуостров, но во различни краеве и различни историски периоди означувал различни етнички, религиски и социјални групи. Каравласи или во превод „Црни Власи” се луѓето што ја населуваат Јужна Романија која уште се нарекува и Каравлашка. На поширокиот балкански простор остатоците од Власите носат различни називи: Романи, Цинцари, Чичи (Истарски Власи), Моровласи (Морлаци), Каравласи, Карагуни, Каравунци, Каракачани и Мегленски Власи. Големите историски потреси и присилната миграција на просторот на Балканот, имале огромно влијание и врз чувањето и конзервацијата на фолклорното богатство. Како последица на Букурешкиот мировен договор, по завршувањето на Балканските војни македонското етничко население од Егејскиот дел на Македонија ќе биде присилно расселено, а дел од него ќе се насели во југоисточниот дел на Македонија, поточно во Струмица и околината. По направениот увид во списокот на информатори во книгата на Котев, увидовме дека најголемиот број информатори се од т.н. „бежански села” во Струмичко (Иловица, Турново, Секирник и др.), села во кои се доселило македонското население по егзодусот во 1913 г. Песните во коишто се пее за Турунцула, а се од постари извори исто така упатуваат на информатори од Егејскиот дел на Македонија. Таков е примерот со информаторот Милан Гонев, роден во с. Неманци, Кукушко во 1906, а ја испеал песната „Крали Марко свадба праве” (Пеев 1988: 273–274).

Историскиот прототип на Турунцула Каравлашки не можеме прецизно временски и просторно да го лоцираме. Останува дилемата, дали името на јунакот упатува на неговото етничко потекло или пак станува збор за формулност, карактеристична за епската поезија?! Честопати туѓата земја формулно е означена како Влашка/Каравлашка, Анадолска (тоа се скаменети формули за место), всушност станува збор за односот *овладано-неовладано пространство* кое е во најнепосредна врска со основната дихотомија: *космос-хаос*. Според Елијаде територија припаѓа на хаосот, а човекот населувајќи ја симболично ја претвора во космос (Анастасова-Шкрињариќ 2007: 29). Спомнувањето на Будим град всушност говори за топоними од т.н. епска географија која во овој случај упатува на постоечки географски локалитет. Така што семата *Каравлашки* како дел од името на епскиот јунак, можеби би можеле да ја поврземе со епската формула за просторот, далечен и непознат. Епските хронотопи за време и место во епската песна за Турунцула, го следат архаичниот модел. Времето е одамна минато, настаните течат праволиниски, а епскиот простор ја следи дистинкцијата **тука – таму, блиску-далеку, свое-туѓо**: *Турунцула, гиди, Каравлашки, / твојто либе, гиди, ного на далеку, / дури Влашко, гиди, Каравлашко, / Каравлашко, гиди, ва Будима града* (Котев 2018: 27). Во недостаток на историски прототекст за ликот на Турунцула Каравлашки или каков било запис поврзан со неговото име, на информаторот му се остава простор за индивидуални интервенции, што доведува до опасност од појава на анахронизми. Марија Коробар-Белчева, истражувајќи ги личните имиња во песните запишани од Шапкарев, како посебна категорија ги издвојува

прекарите во народните песни. Како единични именувања ги посочува прекарите Караца (од тур. *karaca* – црномурест) и Турунција (тур. *turunci* – портокалов). Дали можеби името на овој епски јунак упатува на неговите физички карактеристики, односно на човек со црвено-портокалова коса, портокалов тен на кожата и пеги!? Немајќи прецизни одговори, остануваме во сферата на претпоставките. Како и зошто ликот на овој епски јунак не ги преминал овие локални граници, науката сè уште нема одговор.

Границите книжевност-историја, фикција-факт се скоро невидливи. Според нашите размислувања, станува збор за лик којшто претставува конструкт на епски јунак ставен во рамката на мотиви и сижети карактеристични за епската песна. Во однос на фреквентноста на епскиот јунак Турунцула Каравлашки во рамки на балканскиот фолклор, факт е дека овој јунак не се вклопува во матрицата на т.н. фигури на меморијата (Црна Арапина, Марко Крале, Болен Дојчин), коишто според академик Кулафкова, претставуваат споделено наследство на повеќе народи (Кулафкова 2018: 151–152). Марко Крале во науката се набљудува како *параметар на ненадминат, споделен херој*, (се среќава во фолклорот на скоро сите јужнословенски народи), тогаш за ликот на Турунцула Каравлашки сметаме дека е лик на автохтон епски јунак, познат само во една мала, изолирана средина. Потребата на народниот пејач да ја хиперболизира големината на јунакот за кој пее, го носи дотаму што го поставува и во надредена позиција во однос на најголемиот јунак над јунаците во јужнословенскиот епос, Марко Крале. Имено во песната „Крали Марко свадба праве“ јунакот Турунцула, навреден бидејќи не бил поканет на свадбата на Марко, качен на коњ оди и ја грабнува невестата.

Епската песна претставува конструкција на усното пеење која се гради по однапред познати правила. Највоочливите елементи на епската песна се секако епските формули (почетни и завршни) коишто ја ставаат песната во своевиден оквир, односно ги поставуваат граничните линии.

Ипак, она јасно и ефикасно одваја књижевни универзум од света стварности, дајући читаоцу у сваком поједином случају сигнал да - истина- само од њега зависи хоће ли у тај универзум ући, али да - ако то већ учини - за њега почиње да важи један друкчији хронотоп у којем се, за разлику од реалног, као доминантна категорија *јавља време читања*. То, наравно, не значи да границе књижевног текста не носе и друге или друкчије информации од поменутих. Оне то свакако чине, али се, да би постале „речите“, морају извући из свог конвенционалног оквира и посматрати у склопу књижевног дела као идејне а не физичке целине, којом приликом у први план ступа сам принцип организације језичке грађе у књижевни текст, односно сама његова структура. (Детелић 1992: 273)

Композициската шема претставува шематизирана композиција (стереотипен почеток и крај) во која епскиот пејач користи готови епски формули за почеток, формула за развивање на епското дејство, формула за крај и сл. Германскиот славист Герхард Геземан, во текстот „Композициската шема и херојско-епската стилизација“ објавен на германски јазик уште во

1923 година го користи поимот „композициска шема” кој е прифатен од низа истакнати фолклористи: М. Мурко, М. Бошковиќ-Стули, С. Матиќ, Н. Килибарда и други (Анастасова-Шкрињариќ 2007: 30). Епските песни за Турунцула Каравлашки ја следат матрицата на јуначката епска песна, со мали исклучоци. Во основата на песната за овој јунак е мотивот „грабнување невеста” кој се среќава како оска на секоја од песните собрани во книгата на Иван Котев. Тематски, песните објавени во книгата можеме да ги поделиме во две групи: 1. Во првата група се песните со мотив „јуначка женидба” . (Без исклучок, во сите песни од оваа група се пее за женидба на Турунцула со грабење на невеста) 2. Втората група ја сочинува само една песна во која се пее за борбата на Турунцула со Арап Али - бег. Меѓу најчестите почетни епски формули во песните за Турунцула Каравлашки се среќаваат: *Се собрани, гиди, се набрали, / сè крајове, гиди, сè банове; / меѓу нивка ј млади Турунцула; Турунцула Каравлашки, / каравлашки, гиди леле, каракапетанџи; Сегде јоди, сегде шета, / сегде оди, гиди ле, Турунцула и сл.* А како завршни епски формули се: *Бегај, бегај којну, бегај да бегаме, / што сакахме, којну, тава си земахме; Мене ме викат, дедо, Турунцула, / Турунцула, гиди, Каравлашки, / Каравлашки, гиди, капетана! Турунцула дојде на дома му, / мајка му пусна да вика калитата, / и да викна седим попа, / го венчаха Турунцула* (Котев 2018: 27–30). Епската песна за Турунцула Каравлашки ги следи карактеристиките на јуначкиот епос во однос на композициската шема, која подразбира стереотипен почеток и крај, формулност, епска нарација, повторувања, стилски изразни средства и друго. Меѓутоа, апстрахирајќи ги посочените карактеристики и оставајќи ги за некои следни истражувања, фокусот на нашиот труд го насочуваме кон мотивот „јунак грабнува невеста”. Развојот на овој мотив во песната оди паралелно со сизетот на јунаковиот коњ кој има чудесни својства: зборува, лета (прелетува планини и гори), совладува големи далечини. Во песните со овој јунак недостасува оружјето, бидејќи Турунцула ја грабнува невестата со итрина, расфрлајќи пари и жолтици наоколу. Покрај другите, сизетот на епската песна ги содржи следните задолжителни елементи: јунакот или неговата мајка наоѓа невеста далеку / во далечна земја (во услови на егзогамни односи, тоа значи надвор од својот род); земањето невеста го оневозможуваат разни непријателски настроени сили; страната на младоженецот се подготвува за *сватовскиот поход* кој ги има сите одлики на *воен поход*; на страната на младоженецот се јавува јунак кој е способен да им се спротивстави на непријателските сили – тоа е деверот; двобојот меѓу јунакот и непријателските сили завршува со триумф на јунакот. Сизетот за јуначките свадби е присутен во епските песни на сите јужнословенски народи. Според истражувачите, врвни светски фолклористи: Борис Путилов, Михаил Халански, Виктор Жирмунски, Јан Махал, Тома Маретиќ и други, овој архаичен сизет содржи експлицитни траги од некои изминати форми на општествено живеење: 1. директни реликти од авункулатот (сите јужнословенски народи низ етапите на своето социјално зреење го поминале овој период) и 2. сведоштва за родовските односи и егзогамијата (Анастасова-Шкрињариќ 2007: 81–82). Во епските песни со

овој сижет (вклучувајќи ги и песните за Турунцула Каравлашки) темата е земањето или грабежот на невеста и свадбениот поход кој подразбира совладување препреки, борба со реални или надреални противници, со цел стекнување социјална придобивка – жена која треба да го продолжи родот. Во песните за Турунцула се изоставени елементите кои асоцираат на авункулатот (присуството на вујкото и деверот) и затоа сметаме дека **сижетот грабнување невеста или раптус** овде е остаток кој сугерира на егзогамните односи, што пак говори за неговата архаичност. Епската песна во својот развоен пат низ времето инкорпорирала во себе слоеви митолошки слики, сижеа, епски формули кои едноставно биле подлога или матрица за пресоздавање и разгранување на дадениот мотив. Епските песни со митовот *јуначка женидба* се сместуваат во моделот на песни во коишто се чуваат рудименти од обредните свадбени форми. Свадбата е пред сè ритуал на иницијацијата, обред на премин со основна цел, созревање на јунакот и негова подготовка за реалниот живот. Мирјана Детелиќ го посочува ставот на Радост Иванова дека, во егзогамните заедници, каква што е и патријархалната заедница, свадбата е истовремено и религиозен и митски културен феномен чија цел е преку младите да спои два туѓи рода и со тоа да се оствари обострана среќа и корист (1999: 224).

И кад је схватимо као ритуал прелаза, свадба опет има динамику и главне одлике драмског сукоба, пре свега због асиметрије у односима измеѓу младенаца. Док невеста пролази регуларно кроз све фазе обреда: оставља свој род и, после путовања и испита њене спремности да преземе нову улогу, прихвата и бива прихваћена у туѓ род као у свој, младожења у туѓем роду не остаје, нити га прихвата нити је у њему прихваћен, већ се заједно са невестом враћа у свој. Како видимо, доминантно место у овом виду свадбеног обреда заузима опозиција своје-туђе, из које се, даљим усложњавањем односа меѓу младенцима, развијају и посебне функции других, изведених опозитних парова, као што су мушко-женско, високо-ниско, и тако даље. (Детелић 1992: 224)

Турунцула Каравлашки како епски јунак стои на границата помеѓу хероите од боженско или обредно потекло и личности кои навистина живееле. Л. Р. Фернел во 1921 година предлага една компромисна теорија која сè уште ужива одреден углед, според која сите херои немаат исто потекло, а тој разликува седум категории (Стојановиќ-Лафазановска 2001: 308). Очигледно станува збор за јунак-напаѓач кој, или оди да си ја земе невестата, која била негова прва љубов (некаде се спомнува како Ангелина, руса Ангелина или како Будимско девојче) или пак, без посебна причина упаѓа на свадбата на девојката која посакува да ја грабне, само заради тоа што била убава или пак припаѓала на друг. Просторот на кој се одвива грабнувањето е *далечна земја Каравлашка* или *Будима града, на будимските нови чешми*, од дворот или куќата во која се случува свадбата. Во недостаток на историски прототекст за ликот на Турунцула Каравлашки или каков било запис поврзан со неговото име, во науката се отвора простор

за негова споредба со епските јунаци од типот Марко Крале. Корените за формирањето на Марко Крале како „месија“ (спасител, избавувач) на народите, кои имале потреба од спасител во времињата на немоќ, може да се поврзе со сознанието (митот) за „херојот на коњ“; во миграцискиот процес на Словените кон Балканот; неодминливите влијанија, врски и комуникација меѓу доселениците и автохтоните жители резултирале со тоа да се негува и да се усвои „легендата за херојот на коњ која потекнува од трачкиот и илирскиот пантеон“ (Стојановиќ-Лафазановска 2008: 197; 2011: 198). Како еден од основните архетипови на човештвото скоро во сите цивилизации коњот ја симболизира силата и брзината. Од аспект на митолошките сфаќања коњот е соларен симбол кој е претставен како момче кое јава коњ и со својата зооморфна претстава заедно со орелот, петелот, лавот и лебедот се јавуваат како доминантни симболи на соларниот аспект. Во доменот на соларната симболика ликот на митскиот јунак како соларно божество има моќ да господари над човековата судбина и даватели на плодност кај жените и други благодати. Сликата за митскиот јунак се поистоветува со сликата на божество во облик на коњаник кој јава на коњ или птица. Соларната симболика се надополнува и со потенцирањето на жолтите пари и златниците, *сè ж’лти ж’лтици*, коишто се еден вид стапица во која ќе се фатат сватовите, за да може јунакот, без отпор да ја грабне невестата. Турунцула можеме да го дефинираме и како лик на демонски пресретнувач и грабнувач на невеста. Елементите коишто одат во прилог на неговата припадност кон другиот, оностраниот свет се: ликовите помошници коишто се персонифицирани: сонцето и коњот, златната боја како боја на оностраниот свет, лиминалниот простор (коњот прескокнува порта, сарај, авлија и сл.), ликот на мајката којашто зборува со Сонцето (асоцира на волшебното потекло на јунакот). Сонцето како симбол на таткото го симболизира машкиот принцип кој дава живот. Сонцето го претставува битието и во неговите реализирачки функции на татко и сопруг; во успехот кој се доживува како зголемување на сопствената вредност; го претставува врвот на човековиот успех; отелотворувањето на авторитетот или моќта кои го прават сличен на врховната соларизација на предводник, поглавар, јунак, владетел (Шевалие и Гербран 2005: 953). Чудото како дел од епската песна всушност го открива слојот на влијанието на силите на натприродното, божественото и она над кое човекот нема моќ, она што е надвор од неговиот домен на дејствување: *Чудо стана, Сл’нице да продума; Чудо стана, којнче да продума*. Всушност, преку формулата „чудо стана“ епската песна добива признак на волшебено, фантастично, надреално, нешто што треба да ја доизгради сликата за јунакот Турунцула. Во варијантата запишана од Стефан Верковиќ коњот му дава совет на јунакот со тоа што се потенцира неговата младешка сила „да разбуди младо си срце“ и неговата чудесна моќ „да скокне дур на небото“: *Вјахни си ти, Турунцула, на коња, / удри чаркалии махмузи на коња, / и он да разбуди младо си срце / и да скокне дур на небото, / да ти занесе дур дома на мајка ти*. Во овие песни коњот не е животно, туку член на јуначкото семејство (Котев 2002: 180).

Отворањето на портите во светот на натприродното, значи потреба да се дивинизира ликот на епскиот јунак, да се обоготвори, да се доближи до ликот на божественото. Тоа би значело дека епскиот јунак, креиран од свеста на обичниот човек, стои на границата меѓу световите, меѓу земниот и небесниот. Потребата, епскиот јунак да се доближи до светот на натприродното, произлегува од насушната желба, заштитникот или закрилникот на заедницата да се издигне над ефемерното и земното. (Витанова-Рингачева 2018: 12–13)

Во согласност со основните конвенции на епскиот жанр, како и во согласност со општите ставови на патријархалната заедница, во центарот на вниманието се наоѓа епскиот јунак, па сосема е природно да се очекува дека изборот на настаните поврзани со фолклорната свадба ќе бидат насочени кон машкиот потомок и неговата иницијација. Класичниот образец на јуначка женидба со препреки, со текот на времето го генерира сизетот „удар на јунакот врз сватовите”. Во прилог на мотивот „јунак грабнува невеста” оди и заклучокот дека грабнатата девојка се мажи за храбриот и одлучен јунак и веселбата и свадбата се колективен настан со кој всушност симболично се завршува започнатата иницијација. Служејќи се со универзалниот јазик на бинарната опозиција *свое-туѓо*, како еквивалент на ритуализираниот свадбен конфликт, Детелиќ потенцира дека епиката го истакнува вистинското непријателство на двете страни спротивставени национално, професионално и војнички (Детелиќ 1996: 59). По завршувањето на конфликтот (грабнувањето на невестата) јунакот се враќа на својата територија, односно, во својот дом, со што се враќа и претходно нарушената рамнотежа на односот *свое-туѓо*. Влегувајќи во процесот на моделирање, епиката како граѓа не зема реални настани или која било конкретна фолклорна свадба, туку нејзината обичајно-обредна слика, односно нејзината стабилна и исклучително архаична схематска претстава која и смета претставува модел на одреден вид однесување.

Сижејниот образец „удар на јунакот врз сватовите” е познат во епската поезија и всушност претставува трансформирана форма на архаичниот модел „пресретнување на сватовите во гората”. Според Лидија Делиќ, архаичниот модел на јуначка женидба подразбира средба на сватовите со натприродни суштества – змејовитиот јунак / (троглаво) чудовиште – којшто ја пречекува поворката од сватови на патот од невестинската до куќата на младоженецот и се обидува да ја осуети женидбата (Делиќ 2005: 126). Во песните за Турунџула Каравлашки, јунакот оди во другиот род за да ја грабне невестата на самата нејзина свадба и ја носи дома со завршната формула: *Бегај, бегај којну, бегај да бегаме, / што сакахме, којну, тава си земахме*. Во овие песни обичајно-обредниот комплекс на фолклорната свадба не е развиен во целост, односно ги опфаќа елементите на: барање невеста, одлука за грабнување и подготовка, чин на грабнување и враќање во родот. Самиот „поход” на јунакот подразбира движење, односно освојување туѓ простор и повторно враќање во својот: подготовка, тргнување, патување, грабнување, враќање, пречек. Апликативно, композицијата ги следи следниве одредници:

1. Турунцула Каравлашки припаѓа на редот значајни личности:

*Се собрале, гиди, се набрле
сè краљове, гиди, сè банове;
меѓу ниска ј млади Турунцула,*

2. Јунакот зборува со Сонцето

*Чудо стана, Сл'нце да продума:
– Турунцула, гиди, Каравлашки,
твојто либе, гиди, ного на далеку,
дури Влашко, гиди, Каравлашко,
Каравлашко, гиди, ва Будима града*

2.1. Јунакот зборува со мајката

*Ај, послушај си, Турунцула,
послушај си, гиди море, старата ти мајка,
што ќе каже, сине море, она на тебека!
Ај, та си земај, Турунцула,
та си земај, гиди море, враната ти којна,
та мо тури, гиди море, седлото зелено!*

3. Јунакот и коњот, неговиот помошник

*Еј ти којнче, гиди, мој другарју,
дали мож'ме нија да одиме
за три дена, гиди, дури Влашко,
дури Влашко, гиди, Каравлашко,
Каравлашко, гиди, в Будима града?*

4. Крилатиот коњ го пренесува јунакот на туѓ простор (прескокнување порта/капија/авлија)

*Рипај, којно, рипај да рипаме!
Што са за нас, гиди ле, Димовите порти!?
Прерипна се, гиди ле, Турунцула.*

5. Невестата се грабнува со измама

*Ај, тугај си Турунцула,
и, тугај си фрли бели мицидији,
бели мицидији и ж'лти лири.
Ај, сите збират, и младото момче,
сите збират, гиди море, и младото момче!*

6. Напуштање на туѓиот простор

*Бегај, којнче, џанам, бегај да бегаме,
шо сакахме, којнче ле, това си најдохме!*

7. Враќање во домот

*Ја излези мајко, излези да видиш,
јас си носам, мајко, руса Ангелина,
руса Ангелина, младата невеста!*

Јунакот Турунцула Каравлашки се прилонува кон шемата на епски јунаци кои припаѓаат на високите општествени слоеви (Турунцула седи со кралеви и банови, го нарекуваат *Турунцула Каравлашки капетан* или *Каракпетан*), поседува карактеристики на јунак со змејовити особини (разговара со Сонцето, коњот е крилат, тој е негов помошник и прв пријател, заедно со него го изведуваат чинот на грабнување). Јунаштвото на големите јунаци во архаичните епови во голема мера се манифестира преку културните дејства и е овенчано со слава на волшепство, така што јунакот подеднакво се служи со магија и со итрина како и со физичка сила и со храброст (Мелетински 2002: 331). Имајќи го предвид ваквиот митски праобразец, можеме да подвлечеме дека Турунцула Каравлашки како епски јунак се приклонува кон истиот образец, со тоа што кај него доминантна особина е итрината со која успева да ја грабне девојката.

Гледано од перспектива на јунакот, се разликуваат флуидни и кристализирани јунаци. Првите се прилагодливи на бројните сижејни модели, додека пак другите влегуваат во многу мал број модели, било поради неразвиените епски биографии, било поради доминантните типски црти коишто им го ограничуваат движењето низ сижејата. Најмногу модели и јунаци се наоѓаат на средината помеѓу потполната кристализација и големата флуидност – делумно флуидни (или делумно кристализирани) сижеа, односно јунаци (Петковиќ 2014: 404). Несомнено, култот на јунакот како еден од древните култови, најцврсто се градел низ епската песна и во неа опстанал до денес. Епската народна поезија е единствениот документ кој сведочи за Турунцула Каравлашки, автохтон епски јунак, за кој се пее во Струмица и околината. Постоењето на овој епски јунак се наоѓа некаде меѓу историјата и фикцијата, за што говори и неговото име кое има своја семантичка вредност во однос на неговото можно потекло и локализација. Ликот на епскиот јунак Турунцула Каравлашки очигледно нема да доживее свое целосно профилирање од митолошки кон историски лик, од проста причина што науката не располага со прецизни информации дека тој има свој историски прототип.

Цитирана литература

- Анастасова-Шкрињариќ, Нина. *Кралмарковски циклус. На чекор до епопеја*, Скопје: Табернакул, 2007.
- Бошкоски, Милан. *Македонија во XI и XII. Надворешни упади на територијата на Македонија*. Скопје: Институт за национална историја, 1997: 162–169.

- Витанова-Рингачева, Ана. „Турунцула Каравлашки – автохтон епски јунак во народната песна од Струмица и Струмичко (Осврт кон книгата *Турунцула Каравлашки, македонски епски народни песни од Струмица и Струмичко од Иван Котев*, Струмица, 2018)”. У: Иван Котев (ур.). *Турунцула Каравлашки, македонски епски народни песни од Струмица и Струмичко од Иван Котев*. Струмица: НУЦК „Антон Панов”, 2018: 5–14.
- Делић, Лидија Д. „Дијакхронија епског модела: ‘Удар хајдука на сватове’”. *Filološke studije*. 2017. HRČAK. 17. 12. 2023.
- Детелић, Мирјана. *Митски простор и епика*. Београд: Балканолошки институт САНУ, 1992.
- Детелић, Мирјана. *Урок и невеста. Поетика епске формуле*. Београд: Балканолошки институт САНУ, Универзитет у Крагујевцу, Центар за научна истраживања, 1996.
- Коробар-Белчева, Марија. „Личните имиња во народните песни собрани од Кузман Шапкарев”. У: *Зборникот на Кузман Шапкарев (Реферати од научниот собир по повод 100-годишнината од издавањето на неговиот зборник, одржан во Струга на 17 и 18 декември 1992 г.)*. Струга: Друштво за наука, култура и уметност „Браќа Миладиновци” – Струга, 2000: 39–44.
- Котев, Иван. „Грабењето девојка и бегањето по момче како форма на склучување брак, одразена во песните од Зборникот на Шапкарев”. У: *Зборникот на Кузман Шапкарев (Реферати од научниот собир по повод 100-годишнината од издавањето на неговиот зборник, одржан во Струга на 17 и 18 декември 1992 г.)*. Струга: Друштво за наука, култура и уметност „Браќа Миладиновци” – Струга, 2000, 145–154.
- Котев, Иван. „Турунцула Каравлашки во епската народна песна од Струмичко”. У: *Зборник на трудови од Меѓународниот научен симпозиум „Власите на Балканот”*. Скопје: Институт за национална историја, 2002: 177–183.
- Лома, Александар. *Пракосово. Словенски и индоевропски корени српске епике*. Београд: Балканолошки институт САНУ, 2002.
- Митевски, Витомир. *Сенката на Марко Крале, античката, византиската и македонската епска поезија*. Скопје: МАНУ, 2017.
- Мелетински, Е. М. *Поетика на митот*. Скопје: Табернакул, 2002.
- Митевски, Витомир. „Индоевропските обрасци и византиската традиција во македонските песни за Крале Марко”. У: Катица Ќулавкова (прир.). *Прилози за историјата на Македонија и македонската култура*. Скопје: МАНУ, 2021: 317–325.
- Петковић, Данијела Р. „Флуидност и кристализованост сижнежних модела и јунака епске песме”. *Philological Studies*. 2014. Cyberleninka. 05. 09. 2023.
- Ристовски, Блаже. „Креативниот чин на пејачот на епските народни песни”. У: *Македонскиот фолклор и националната свест*, книга I. Скопје: Студентски збор, 1987: 210–220.
- Тодоровска, Марија. „Светиот простор и светото време во теоријата за религијата на Мирча Елијаде”. У: *Годишен зборник на Филозофскиот факултет*, vol. 69 (2016): 23–43.
- Ќулавкова, Катица. *Балкански наративи*. Скопје: Три, 2018.
- Саздов, Томе. „Влашко (Романија) во македонското поетско народно творештво”. У: *Фолклористички студии*. Скопје: Наша книга, 1986: 141–148.
- Стојановиќ-Лафазановска, Лидија. „Херои–антихерои”. У: Kata Kulakova (ed.). *Interpretations. Black Arab as a figure of memory*. Скопје: MASA, 2008: 195–213.
- Стојановиќ-Лафазановска, Лидија. *Ното Initiatus, феноменот на иницијацијата во македонската народна книжевност*. Скопје: Матица Македонска, 2001.
- Шевалие, Ж. Гербран, А. *Речник на симболите*. Скопје: Табернакул, 2005.
- Bošković-Stuli, Maja. „Dagmar Burkhart. Untersuchungen zur Stratigraphie und Chronologie der südslavischen Volksepik. Munich: Otto Sagner”. *Narodna umjetnost*. 1970. HRČAK. 01. 09. 2023.

Извори

- Котев, Иван. Турунцула Каравлашки, *македонски епски народни песни од Струмица и Струмичко од Иван Котев*, Струмица, Струмица: НУЦК „Антон Панов”, 2018.
- Верковиќ, Стефан. *Македонски народни умотворби*, книга втора, трпезарски песни, Скопје: 1985.
- Македонски народни песни од Кукушко, приредил д-р Трпко Бицевски, Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков” – Скопје, 1989.
- Македонски народни песни од Драмско, приредил д-р Трпко Бицевски, Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков” – Скопје, 1995.
- Пеев, Коста. Кукушкиот говор II, Скопје: НИО „Студентски збор”, 1988.
- Шапкарев, Кузман. *Сборник од български народни умотворения*, том втори, Песни из политическия живот, София: 1969.

Ана Ж. Витанова-Рингачева

АРХИМОТИВ „ОТИМАЊЕ НЕВЕСТЕ” У ЕПСКОЈ ПЕСМИ О ТУРУНЦУЛИ КАРАВЛАШКОМ – САВРЕМЕНА ФОЛКЛОРИСТИЧКА ТУМАЧЕЊА

Резиме

На свом путу историзације, мотив Турунцуле Каравлашког у епској песми о њему сачувао је митолошке и архаичне црте. Епска песма је на свом развојном путу кроз време уградила слојеве митолошких слика, сижеа, епских формула које су једноставно биле основа или матрица за разгранавање датог мотива. Епске песме са митом о јуначком браку смештене су у модел песама у којима се чувају рудименти обредних свадбених форми. Из корпуса македонских епских народних песама, песме са овим мотивом чувају елементе античког ритуала у чијој је суштини иницијацијски модел.

Кључне речи: епска песма, епски јунак, Турунцула Каравлашки, архимотив.

САВРЕМЕНА СРПСКА ФОЛКЛОРИСТИКА XIII

Тематски зборник радова

Издавачи

Удружење фолклориста Србије, Београд
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд
Центар за културу „Вук Караџић”, Лозница
Научно-образовно културни центар „Вук Караџић”, Тршић

За издаваче

Данијела Поповић Николић
Александар Јерков
Снежана Нешковић Симић
Александра Пурић

Лектура и коректура

Данијела Лекић

Превод резимеа на енглески језик

Данијела Лекић

Припрема за штампу

Матеа Милошевић

Штампа

„Графтек” д. о. о., Београд

Тираж

300 примерака

Београд – Лозница – Тршић 2024

На корицама

предња корица: Амблем Удружења фолклориста Србије,

Ernst Haeckel, *Anthropogenie*, 1874.

задња корица: пиротски ћилим, Wikimedia common

СIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

398(082)

82.09(082)

САВРЕМЕНА српска фолклористика 13 : тематски зборник радова / уредници Данијела Поповић Николић, Немања Радуловић. - Београд : Удружење фолклориста Србије : Универзитетска библиотека "Светозар Марковић" ; Лозница : Центар за културу "Вук Караџић" ; Тршић : Научно-образовно културни центар "Вук Караџић", 2024 (Београд : Графтек). - 495 стр. : илустр. ; 24 cm

"... Удружење фолклориста Србије реализовало је 2023. године у Тршићу тринаести по реду научни скуп Савремена српска фолклористика (од 29. септембра до 1. октобра)." --> Уводна реч. - Тираж 300. - Стр. 9-10: Уводна реч / Уредништво. - Напомене и библиографске референце уз радове. - Библиографија уз сваки рад. - Резимеи на енгл. или срп. језику.

ISBN 978-86-7301-210-0 (УБСМ)

1. Поповић-Николић, Данијела, 1968- [уредник] [аутор додатног текста] 2. Радуловић, Немања, 1978- [уредник] [аутор додатног текста]
а) Фолклористика -- Зборници б) Књижевност -- Зборници

COBISS.SR-ID 152384265